

A KISANTANT ÁLLAMOK HATÁRŐRIZETE II. RÉSZ: ROMÁNIA ÉS JUGOSZLÁVIA*

BORDER PROTECTION OF THE LITTLE ENTENTE STATES PART II.: ROMANIA AND YUGOSLAVIA

DR. PHD SUBA JÁNOS, a Hadtörténeti Térképtár vezetője
Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest

Abstract

Border protection of the Middle-European states was diverse. We can meet different border security organizations.

Border protection in the Romanian Kingdom was completed by the armed force of the border guard corps (Corpul granicerilor), under the control of the army. The border police checked the border traffic control and the compliance of the boundary order. The border guard legion belonged under the control of both the military and the Ministry of Finances, and secured the recovery of different fees and levies with armed forces in the inner areas of the country, under the Tax Directorate.

In Yugoslavia it was also the border guards, a military type armed force, who completed border protection and border traffic control. The territory of the 100-meter boundary belt was owned by the border guards.

The gendarmery served as the second step of border protection in both countries. Besides cooperating custom and medical border surveillance partner organizations also took part in it.

1. A Román Királyság határőrizete és határvédelme

A két világháború közötti közép-európai államok határőrizete színes volt, amelyet az eltérő határőrizeti szervezeteknek köszönhetnek. A Román Királyság 1920 után a „Nagy-Románia” területén változatlanul alkalmazta a korábbi határőrizeti struktúráját, azaz a határőrizet a hadsereg alárendeltségében volt. Ezt, mint hagyományt – amely a folyamatos fenyegetettség állapotából eredt – megtartották. Így a határőrizeti szervek katonai jellegű fegyveres testületként működtek.

A határ őrzését és a határforgalom ellenőrzését külön szervek hajtották végre, a testületek tevékenységében bizonyos átfedések is mutatkoztak. A határ őrzését a határőrhadtest, a határforgalom ellenőrzését a határrend betartását a határrendőrség – a kikötői- és repülőter-parancsnokságok közreműködésével végezte. Emellett jelen voltak a vám- és egészségügyi együttműködő határőrizeti társszervek is. A határőrizet második lépcsőjét a csendőrség képezte.

* A dolgozat egy sorozat része, amelyben a Kárpát-medence államainak határőrizeti szervezetét mutatja be, így az előző évi konferencián elhangzott előadás folytatása.

1.1. Határőrizet – határórség (határőrhadtest)

A határőrhadtest (Corpul granicerilor) a hadsereg részét alkotta. Kettős alárendeltségben egyrészt a katonai vezetésnek a Nemzetvédelmi Minisztériumnak, illetve a Pénzügyminisztériumnak volt alárendelve. A kettős alárendeltségben hasonlított a Magyar királyi csendőrségre.

Kettős alárendeltségéből adódóan két feladatot látott el. Egyik feladata a határőrzése, a határőrizeti feladatát külön törvény szabályozta. Másik feladata: az ország belső területein állomásozó alakulatai közreműködtek a területek pénzügyőri szervek tevékenységében, azaz fegyveresen biztosították a különböző illetékek és adók behajtását.

1.1.1. Határórség elhelyezkedése

A román határórség szervezeti felépítése alkalmazkodott a kettős feladatkörhöz. A legmagasabb szervezeti egység a dandár volt, alárendeltségében négy ezreddel. Az I. dandár alárendeltségében lévő ezredek pénzügyőri feladatokat végeztek.

Két dandár ezredei pedig határőrizeti feladatokat láttak el. A III. dandárparancsnokság alá tartozó 1. és a 2. ezred örsei a Duna, illetve a Dnyeszter vonalát, valamint a tengerpartot őrizték. Constancánál felezve a tengerparti határt.

A román–magyar határszakasz, a román hadsereg VI. és a VII. hadtest körzetébe tartozott. A területileg illetékes hadosztályok végezték a határőrzészlőaljak katonai ellenőrzését. A magyar határszakaszt kezdetben (Dnyeszter és a Tisza közti határvonalat) a 3. határőrezred őrizte. Az ezred 3. zászlóalja (parancsnokság: Nagybányán), a Kárpátok gerincétől Szatmárnémetiig húzódó határvonalat őrizte. A 4. ezred (ezredparancsnokság Déva) 1. zászlóalja (parancsnokság: Nagyvárad), a Szatmárnémetitől a Sebes-Körösíig, a 2. zászlóalja (parancsnokság: Nagyszalonta) Sebes-Köröstől a Maros vonaláig, a 3. zászlóalja (parancsnokság: Temesvár) a Marostól a Dunáig terjedő határszakasz őrzését látta el.

A nemzetközi helyzet – Romániára nézve – kedvezőtlen kiéleződése kapcsán a határórség fejlesztést határozták el. Az ezredek számát a magyar határszakaszon kettővel növelték a II. dandárparancsnokság alárendeltségében. Ugyanakkor az elhelyezés is módosult: a dandárparancsnokság Déváról Aradra települt. A 4. ezred parancsnoksága maradt Déván, a kiképzési és tartalék feladatait ellátó zászlóaljjal egyetemben. Az ezred másik két zászlóalja Aradon és Zombolyán állomásozott. Az ezred őrzendő határszakaja Nagyszalontától Bánlakig terjedt. A 4. határőrezred aradi zászlóalja századparancsnokságainak székhelyei Nagyszalontán, Kisjenőn és Pécskán állomásoztak. A zombolyai zászlóalj nem rendelkezett magyar határszakasszal. A 7. határőrezredparancsnokság és a kiképző tartalék zászlóalj Nagybányán állomásozott. (Ez a román hadsereg IV. hadtest, 16. hadosztály területét jelentette.). A 7/1. határőr-zászlóalj századparancsnokságai Felsővisón, Máramarosszigeten és Halmin működtek. A 7/2. határőrzászlóalj századparancsnokságai Nagykárolyba, Érmihályfalvára és Nagyváradra települtek.

1.1.2. Határórség szervezete és működése

A szervezetet dandár – ezred – zászlóalj – század – őrs szintű egységek, alegységek alkották. A határőrdandár-parancsnokság közvetlen alárendeltségeiben egy zászlóalj állt. A határőrzászlóaljparancsnokságnál század erejű, a századparancsnoknál szakasz erejű kiszolgáló egység működött híradó, gazdasági, adminisztratív stb. teendőket ellátva, a parancsnokság székelyén. Az ezredközvetlen feladatokat a kiképző-, tartalék zászlóaljak végezték.

A személyi állomány tagjai kettős képzésben: gyalogsági és határőr, illetve az ország belsejében szolgálatot teljesítők pénzügyőri kiképzésben részesültek. A testületben alkalmaztak

katonai tisztviselőket (gazdászat stb.), és mesterembereket (cipészt, szabó, kovács stb.). A határőr-alakulatokhoz a legénységet sorozták. A legénység kiképzése a kiképző zászlóaljknál, az altiszteké pedig nyolc: Nagyvárad, Temesvár, Nagyszeben, Bukarest, Kisinyov, Csernovic helyőrségekben lévő altiszti iskolán történt, amelynek időtartama nyolc hónap volt.

A tiszti állomány – a katonai kiképzés mellett – egy éves határőr, illetve pénzügyőr tanfolyamot végzett.

A határőrök felszerelése és ellátása azonos volt a hadsereg többi tagjával, azon felül külön határőr, illetve pénzügyőrpótlékot kaptak. A pénzügyőri feladatokat ellátók, az általuk felfedezett csempészarúk, lefoglalt termények stb., illetve intézkedéseik nyomán kirótt és behajtott bírságok 40%-át, illetve 20%-át az abban résztvevő határőrök kapták.

A határőrök zöme az őrsőkön volt elhelyezve. Az őrsök egymástól 2–14 km távolságra feküdtek. Általában három-öt őrs tartozott egy szakaszparancsnokság alá. A szakaszok székhelyein mindig volt egy őrs. Három-öt szakasz pedig egy századot képezett, a század közvetlen kiszolgáló szakaszán túl. Két féle őrsöt különböztettek meg, átkelő őrsöt és az őrsöt. Az őrsök a határvonal őrzését végezték, az átkelő őrsöket pedig a határátkelési pontokra telepítették a határátkelőhelyek működésének fegyveres biztosítására (tehát segédszolgálatot láttak el). Román közúti határátkelőhelyek működtek: Szatmárnémetinél, Nagykárolynál, Érmihályfalvánál, Nagyváradnál, Nagyszalontánál, Varsátnál, Tornyánál, Nagylaknál és Magyarcsanádnál. Vasúti határállomások voltak találhatóak: Nagyszentmiklóson, Kürtösön, Nagyszalontán, Nagyváradon, Érmihályfalván, és Nagykárolyban.

Az őrsök a határ őrzését álló őrségek és járőrök segítségével végezték. Az álló őrségeket általában ott állítottak fel, ahol: a vámhatóság nem közvetlenül a határvonalra települt az utasokat a hivatal és a határvonal között kísérni kellett; vagy a két őrs között a térköz nagy volt, és az adott terület felügyelete célszerűnek látszott. Az álló őrségek figyelőhelyeit őrbódékkal látták el.

A járőrök menetvonala állandó volt, úgynevezett járőrösvényeket hoztak létre, amelyekről a haladást gátló akadályokat eltávolították. Kétféle járőrt különböztettek meg, szolgálati és ellenőrző járőrt. Mindkettőnek az útvonalába leshelyeket iktathattak be. Ezek a leshelyek a járőröknek rövid és álcázott tartózkodását biztosították. (Ilyen lehetett például lombos fa koronájában magaslesszerűen kialakított tartózkodási hely stb.) A határőrzés mélysége a határvonaltól számított 30 km volt.

1.2. Csendőrség a határőrizetben

A román csendőrség a Magyar Királyi csendőrséghez hasonlóan vett részt a határőrizetben, a határőrizet második vonalát alkotta, Szervezetileg csendőr (hadtest) parancsnokság irányította a tartományonként a csendőrfelügyelőségeket, illetve megyénként légióknak nevezett – század erejű – csendőralakulatokat. A csendőrparancsnokság alárendeltségében működött a nyomozó osztály, amely a nyomozócsoportok irányítása mellett, saját hatáskörben is végzett nyomozásokat, illetve egy mozgó csendőrlégió, mint tartalék.

A csendőrfelügyelőségek állomáshelyein, azok alárendeltségében úgynevezett mozgó-légiókat és nyomozócsoportokat szerveztek.

Bukarest és környéke rendjének őrzésében egy gyalogos csendőrezred is részt vett. A légiók szakaszokból, a szakaszok őrsökből álltak. Ahol annak szükségét látták, több szakaszt egy kerületté szerveztek. A kerületek a területileg illetékes légióparancsnokság alárendeltségébe tartoztak.

Magyar határszakasszal a Szamos-tartomány székhelyén állomásozó kolozsvári és Temes-tartomány székhelyén állomásozó temesvári csendőrfelügyelőség rendelkezett. A te-

mesvári csendőrfelügyelőség, aradi és a kolozsvári felügyelőség nagyváradi, zilahi, szatmárnémeti, majd 1939-től a máramarosszigeti légióinak működési területe ölelte fel a magyar–román határszakaszt.

A magyar–román határon megközelítőleg 5 km-es távolságban 62 csendőrőrs-objektumot, illetve 10–25 km-es távolságban további 29 csendőrőrsöt állítottak fel. A csendőrőrsök elhelyezése második, illetve harmadik lépcsős határőrzést is lehetővé tett. E mellett a főbb irányokban a határőrszázad-, zászlóalj-, illetve ezred közvetlen alkották a második lépcsőt. A határőr csapatok természetesen már a határvédelem részét is képezték.

1.3. Határrendőrség – határátlépés

A határforgalomban a személyforgalom ellenőrzését a határrendőrség látta el. A román rendőrség a belügyminisztérium felügyelete alá tartozott. A rendőrség élén a rendőr-őr-igazgató állt. A főigazgatóság alá tartoztak a bukaresti rendőrfőnökség (prefektúra), és a vidéki kerületi felügyelőségek. Egy-egy felügyelőség hatósági területe több megyét foglalt magába, lényegében egy tartomány közigazgatási területével egyezett meg.

A felügyelőségek közvetlen felügyelete alá tartoztak a törvényhatósági jogú városok és a megyeszékhelyek városi rendőrségei. A megyeszékhely város rendőrfőnökének vezetése alatt álltak a megye rendőrségei – a nagyobb városok kivételével – így a mezővárosok rendőrbizottságai, a határállomások, kikötők és vasútállomások kirendeltségei.

A határállomások rendőr-kirendeltségeinek szakfelügyeletét, a rendőr-főigazgatóság igazgatásrendészeti főosztályának határrendőrségi osztálya látta el, az érintett kerületi felügyelőségek és megyeszékhelyi rendőrhivatalok szakreferensei útján. A román rendőrség szakmailag és szervezetileg is négy fő részből: igazgatásrendészeti, közbiztonsági, bűnügyi és állambiztonsági részlegekből állt.

Az igazgatásrendészet munkatársai is részt vettek a határellenőrzés munkájában, az útlevelék mellett, melyet a rendőrhatalóságok állítottak ki, a kishatárforgalmi útiokmányokat is a határmenti rendőrségek bocsájtották ki.

A kikötő-, illetve repülőtér-parancsnokságoknak, valamint az egészségügyi ellenőrző állomásoknak a határőrizetben betöltött szerepe lényegében azonos volt a magyarországi hasonló szervezetekével.

1.4. Vámhivatalok

A Román Királyság határvonalán vámhivatalok és vámkirendeltségek is működtek. Egy vámhivatal alárendeltségébe több vámkirendeltség tartozott, és konkrét vámszaki teendőket láttak el. Hatáskörük kiterjedtebb volt a vámkirendeltségeknél. Vámhivatalok a forgalmasabb határátkelőhelyeken települtek. A vámhatóságok a pénzügyminisztériumhoz tartoztak, és a határforgalom áruforgalmi részének ellenőrzését végezték.

1.5. Határvédelem

A románoknál a „határvédelem” elrendelésekor az úgynevezett „fedező hadosztályok”, amelyek a területe a határral érintkeztek (1., 15. és 17.) a mozgósítás elrendelésétől számított 12. óráig békeállománnyal elvonulnak a számukra kijelölt határsávba és ott a 24. óráig védelmi állást foglalnak el. A mozgósítás 3. napján a csapatok elérik a legmagasabb békelétszámot, a mozgósítás 5. napjáig ott a határon hadiállományra egészülnek ki. A határövben lévő granicsár- és csendőralakulatok a hadosztályoknak vannak alárendelve.

2. Jugoszlávia határőrizete

A Szerb–Horvát–Szlovén (Jugoszláv királyság) korábbi határőrizeti struktúrája 1920 után a „Nagy-Szerbia” létrejötte után is változatlan maradt, azaz a határőrizet a hadsereg alárendeltségében volt, ezt, mint hagyományt – amely a folyamatos fenyegetettség állapótól eredt – megtartották. Így a határőrizeti szervek katonai jellegű fegyveres testületként működtek. A határ őrzését és a kishatárforgalom ellenőrzését a határőrség, (grancsárok) végezték. Emellett jelen voltak a vám- és egészségügyi együttműködő határőrizeti társzervek és a pénzügyőrök is. A határőrizet második lépcsőjét a csendőrség képezte.

2.1. Határőrség

A határőrség elsősorban a határok őrzését hajtotta végre, de a kishatárforgalmat is ellenőrizte. E mellett fegyveres biztosítást nyújtottak a vám-, egészségügyi- és rendőri közegeknek a határforgalom ellenőrzéséhez, és részt vettek a határrend betartásában is.

A határőrség a grancsártestület működési tere a határvonaltól számított öt kilométeres sáv volt, amelyet szolgálati zónának, a határvonal menti 100 m széles sávját határövnek neveztek. A 100 méteres határöv területe a grancsártestület tulajdona volt. Ez többek között azt jelentette, hogy a határőrök határozhatták a termelésre kerülő kultúrnövényeket helyét, fajtáját, és a határövbe lévő építmények jellegét és elrendelheték egyes építmények lerombolását, amelyek elsősorban a megerősített határőrlaktanyák (karolák) kilövési lehetőségeit gátolták. Ez egyébként a határövben kiépítésre kerülő erődrendszer miatt is fontos volt.

A határőrtestület működési területe az államhatár mentén körletekre, alkörletekre volt beosztva. A körletek élén határőrezred-parancsnokságok voltak, amelyek a határőrség főparancsnokának voltak alárendelve. A főparancsnokság a Skopjében települt.

A jugoszláv–albán határszakasz az 1. ezredparancsnokság alá tartozott, három alkörlettel rendelkezett, amelyek az az 1., 2. és 3. határőrzászlóalj-parancsnokság alá tartozott.

A görög és a bolgár határszakasz őrizete a 2. ezredparancsnok feladata volt. A görög határszakasz egy alkörletet képezett, amelyet a 4. határőrzászlóalj ellenőrzött. A bolgár határszakasz két alkörletből állt, amely az 5. és 6. zászlóalj parancsnokság alá tartozott. A román határszakasz a 3. ezredparancsnokság határkörletét alkotta és a 7., 8. zászlóalj alkörleteit foglalta magába.

A trianoni magyar–jugoszláv határszakasz hossza 630 km volt. Ennek őrzése a 4. grancsár ezredparancsnokság alárendeltségébe tartozott. Az ezredparancsnokság Újvidékre települt. Alárendeltségében két zászlóaljjal (alkörlettel). A 9. zászlóalj, parancsnoksága: Topolyán, a 10. zászlóalj parancsnoksága: Viroviticán települt. A 9. zászlóalj területe a román határtól a Dunáig terjedt, századparancsnokságai Kanizsán, Szabadkán, Bojmokon, Zomboron, Bezdán voltak. A 10. zászlóalj területe a Dunától az az osztrák határig terjedt, századparancsnokságai pedig Eszéken, Sopkovácon és Koprivecán állomásoztak.

Az olasz határszakasz az 5. határőrezred alá tartozott, két alkörletre tagozódott, amelyek a 11. és 12. zászlóaljhoz tartozott. Az osztrák (majd a német) határszakasz (körletet) a 6. ezred felügyelte, három alkörletben, alárendeltségében a 13., 14. és 15. zászlóaljjakkal. A határőrség erői 6 ezred, 15 zászlóalj irányítása alatt 67 századba voltak szervezve a határ mentén. Ebből nyolc század a magyar határszakaszon, az összesítő 12%-a.

A legénységi és altiszti állomány a határon a megerősített határőrlaktanyákban az úgynevezett karolákban teljesített szolgálatot. Egy századparancsnoksághoz tíznél több karola is tartozott. A legénység és az altisztek ott is laktak, az állam az épületet és a berendezést

biztosította. Az élelmezésükről, a fűtésről, és az egyenruházatukról a határőröknek maguknak kellett gondoskodniuk. Az egyenruháért térítést kaptak. A tisztí állomány lakbérpótlékban részesült. Az altisztí és a legénységi állomány is lakhatott a határőr laktanyán kívül, azonban lakbérhozzájárulást csak a nős emberek kaphattak.

A határ őrzése során háromféle szolgálat ellátási módot különböztettek meg: az őrszolgálatot, a kísérészolgálatot és az őrjáratszolgálatot. Az őrszolgálat azt jelentette, hogy a határőr a határ mentén kijelölt állandó szolgálati helyek egyikén teljesített szolgálatot. E szolgálati helyek lehettek rejtett helyek (leshely), és nyíltak. Ez utóbbiakat őrbódéval láttál el. A kísérészolgálatra ott került sor, ahol a határállomás nem közvetlenül a határ mellé települt. Ezeken a helyeken a granicsárok kísérték a határvonaltól a vámhivatalig az utasokat. Az őrjáratszolgálaton járőrözést értettek.

Abban az esetben, ha a helyi granicsárok ereje elégtelennek bizonyult volna a törvényes állapotok fenntartására, pl.: kevesen voltak a felfedett csempészcsoport elfogásához, a fegyveres testületek a környéken állomásozó tagjainak a granicsárok felszólítása nyomán haladéktalanul határt őrzők segítségére kellett sietniük.

A határőrség tisztí, altisztí és a legénységi állományát a hadsereg hivatásos és tartalékos állományából önként jelentkezés alapján töltötték fel. A granicsárok 15 évi szolgálat után nyugdíjjogosultak voltak a tisztviselőkre vonatkozó nyugdíjelvek szerint. Külön határőrvizsgát kellett tenniük a tiszteknek, altiszteknek és a legénységnek. A vizsgára a jelöltet annak a szervezeti egységnek a tisztjei készítették fel, ahová felvételét kérte. A tartalékosokat három évre vették fel. Három év elteltével véglegesíthette őket az ezredparancsnokság.

A határőrizetben ezen kívül részt vettek még a vámhivatalok és a mellettük működő egészségügyi állomások. A kishatárforgalmi okmányok kibocsátásában a rendőrség helyi szervei, a csempészek elleni küzdelemben pedig a határment pénzügyőri kirendeltségek működtek közre.

2.2. Pénzügyőrség

A Pénzügyminisztérium közvetlen felügyelete alatt működtek a pénzügyigazgatóságok, amelyeket bánásonként hoztak létre. Magyar–jugoszláv határszakasszal a Duna-bánáság és a Dráva-bánáság területén működő pénzügyigazgatóságok rendelkeztek. A pénzügyigazgatóságok pedig több járást magukba foglaló pénzügyi felügyelőségekből álltak.

A pénzügyigazgatóságon belül működtek a vámosztályok, amelyeknek közvetlen alárendeltségében álltak a vámhivatalok. Az elvámolási hatáskör alapján sorolták be a vámhivatalokat három osztályba: fővámhivatal, illetve első-, és másodosztályú vámhivatal. A Dunai-bánáság pénzügyigazgatóságának a területén például fővámhivatal Újvidéken és Szabadkán, első osztályú vámhivatal pedig Fehértemplomban, Bezdánon, Nagykikindán és Versecen működött.

A pénzügyi hierarchiából kivonták a pénzügyőrséget. A pénzügyőrcsapatok nem tartoztak a pénzügyigazgatóságok felügyelete alá. A jugoszláv pénzügyminisztériumhoz tartozó Fogyasztási Adók Vezérgazgatóságának egyik alosztálya a pénzügyőr alosztály felügyelte a pénzügyőri kirendeltségeket. Ezeket általában járásonként szervezték meg. A Magyar Királyság határával szomszédos működési területtel rendelkező például a nagykikindai, a zentai és a szabadkai, valamint a zombori kirendeltség. Azaz csak a minisztérium szintjén valósult meg a testület egysége a tárcával.

2.3. Csendőrség

A jugoszláv csendőrségnek a határőrizetben betöltött szerepe lényegében azonos volt a román, illetve a magyar csendőrségével.

A határöveznek az ország belseje felé eső részén sűrű láncot hoztak létre a csendőrőrsökből. Az őrsök pedig gyakori járőrözést hajtottak végre ezen a terepszakaszon. Ily módon a határőrzésben egy stabil második vonal keletkezett. A jugoszláv csendőrség országos parancsnoksága Belgrádban működött. Tíz csendőrezred tartozott az alárendeltségébe, amelyek működési területe felölelte az ország teljes területét. A Dunai-bánság és a Drávai-bánság területén egy-egy csendőrezred állomásozott. Az ezredparancsnokság és az őrsök között egy vezetési szintet hoztak létre. Amikor azonban szükségesnek látták – az exponált területre kiterjedő hatáskörrel – az ezredparancsnokság alatt még egy vezetési szintet beiktattak szervezetükbe. A jugoszláv csendőrségnek a tárcákhoz való viszonya megegyezett a magyar csendőrségével.

2.4. Rendőrség

A belügyminisztérium alárendeltségben működött. Alárendeltségébe tartoztak a főváros és a bánsági székhelyek rendőrségei. A báni székhelyeken működő rendőrségek egyben ellenőrizték a bánság közigazgatási területén lévő városok rendőrségeit. A magyar határ mentén fekvő városok rendőrkapitányságai a kishatárforgalmi okmányok kiállításának teendőit végezték. Feladatukat képezte még az útlevelek láttamozása, a kivándorlásra vonatkozó szabályok végrehajtása is.

2.5. Határvédelem

A béke állományú határvadász csapatok, grancsár őrsök és századok, esetleg felemelt állománnyal és a határmenti helyőrségek békekeretei látják el a határvédelmet.

A mozgósítás 2. napján grancsár alakulatokat hadilétszámra töltik fel (40–50 évesekkel) a békehelyőrségeikben. A mozgósítás 3. napján a népfelkelő (tartalékos) alakulatok egységei a határvadász csapatok megerősítésére kivonulnak. Ezzel egyidőben a jugoszláv irreguláris (csetnik és dobrovoljac) alakulatok megkezdik tevékenységüket a határmentén.

Felhasznált irodalom

- Trei chesttuni militare de actualitatea. III. Organizarea Corpuoli de Graniceri si zonei de frontiera. Bucuresti 1922.
- Cunostiinte necesare gradatuli granicer I–II. Bucuresti. 1930.
- Cornicioiu, Opriş, Ştefan Dumitrescu (1935): Contributiuni la Istoricul granicerilor III. part (1919–121) Bucuresti.
- Segédlet a katonai közigazgatási szolgálat ellátására a visszafoglalt dél-magyarországi területeken. Bp. 1941. Magyar. Királyi Állami Nyomda.
- Manual ul granicerului Bucuresti. 1942.
- Istoria trupelor Romane de graniceri. VII. Evolutia trupelor de graniceri in periodata 1919–1944. 252–282. p. Bucuresti 1987.
- Gulyás L. (2011): A kisantant története 1920–1938. Rubicon 2011/2. szám 68–77. old.
- Gulyás L. (2013/a): A Délvidék története 3. Trianontól a királyi Jugoszlávia összeomlásáig. Középeurópai Monográfiák. 8. Egyesület Középeurópa Kutatására.

- Gulyás L.–Csüllög G. (2013/b): A román állam területi kialakulásának története III. Románia és az első világháború 1914–1920. Közép-Európai Közlemények VI: évfolyam 3. szám (No. 22.) 177–185. old.
- Gulyás L.–Csüllög G. (2016/a): A román állam területi kialakulásának története IV. Nagy-Románia születése 1918–1920. In: Közép-Európai Közlemények 9:(1) 158–170. old.
- Gulyás L.–Csüllög G. (2016/b): Koszovó története az első Balkán-háborútól a második világháború végéig 1913–1945. In: Történeti Földrajzi Közlemények 4. évfolyam 1. szám 108–124. old.
- Gulyás L. (2016/c): A jugoszláv–magyar határ születése. in. Zombori István szerk. A szerbek Magyarországon 1918–1921. Budapest. Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség. 11–26. old.
- Ilescu A. G.(1938): *Legea si regulamentul granicelior Bucuresti.*
- Micu E. (1943): *Contributiuni la istoricul regimentului graniceresc inai valah Bucuresti.*
- Wörsdörfer R. (2009): *Il confine orientale: Italia e Jugoslavia dal 1915 al 1955.* Bologna Il Mulino.